

SAĞLIK ALANINDA DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ

TÜRKİYE'DE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN ROLÜNÜN VE FONKSİYONLARININ YENİDEN TANIMLANMASI

Hazırlayan: Prof. Dr. Coşkun Can Aktan

SAĞLIK ALANINDA DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ

Hazırlayan: Prof. Dr. Coşkun Can Aktan

Sağlık Alanında Devletin Rolü Ne Olmalı?

YÖNLENDİRME

PLANLAMA

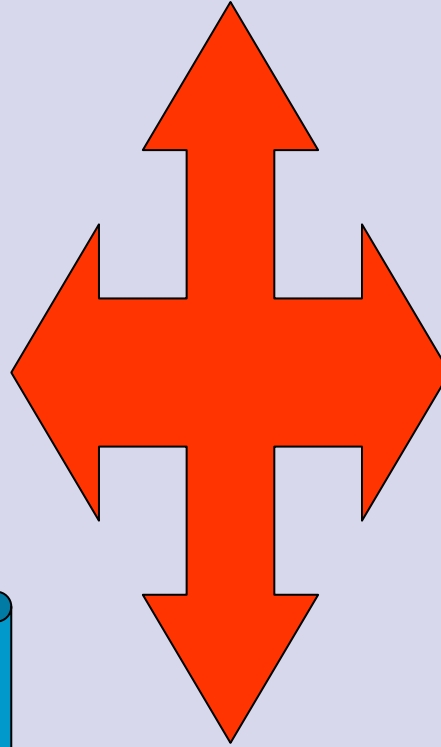
DENETİM

DÜZENLEME
(REGÜLASYON)

FİNANSMAN

HİZMET SUNUMU

ENFORMASYON

Sağlık Alanında Devletin Rolü ve Fonksiyonları

Yönlendirme fonksiyonu. Devletin sağlık hizmetlerini doğrudan yönetmesi değil, yönlendirmesi.

Planlama fonksiyonu. Devletin sağlık alanında stratejik plan oluşturması ve sağlık alanında ulusal hedefleri belirlemesi.

Denetim fonksiyonu. Devletin sağlık hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların faaliyetlerini denetlemesi.

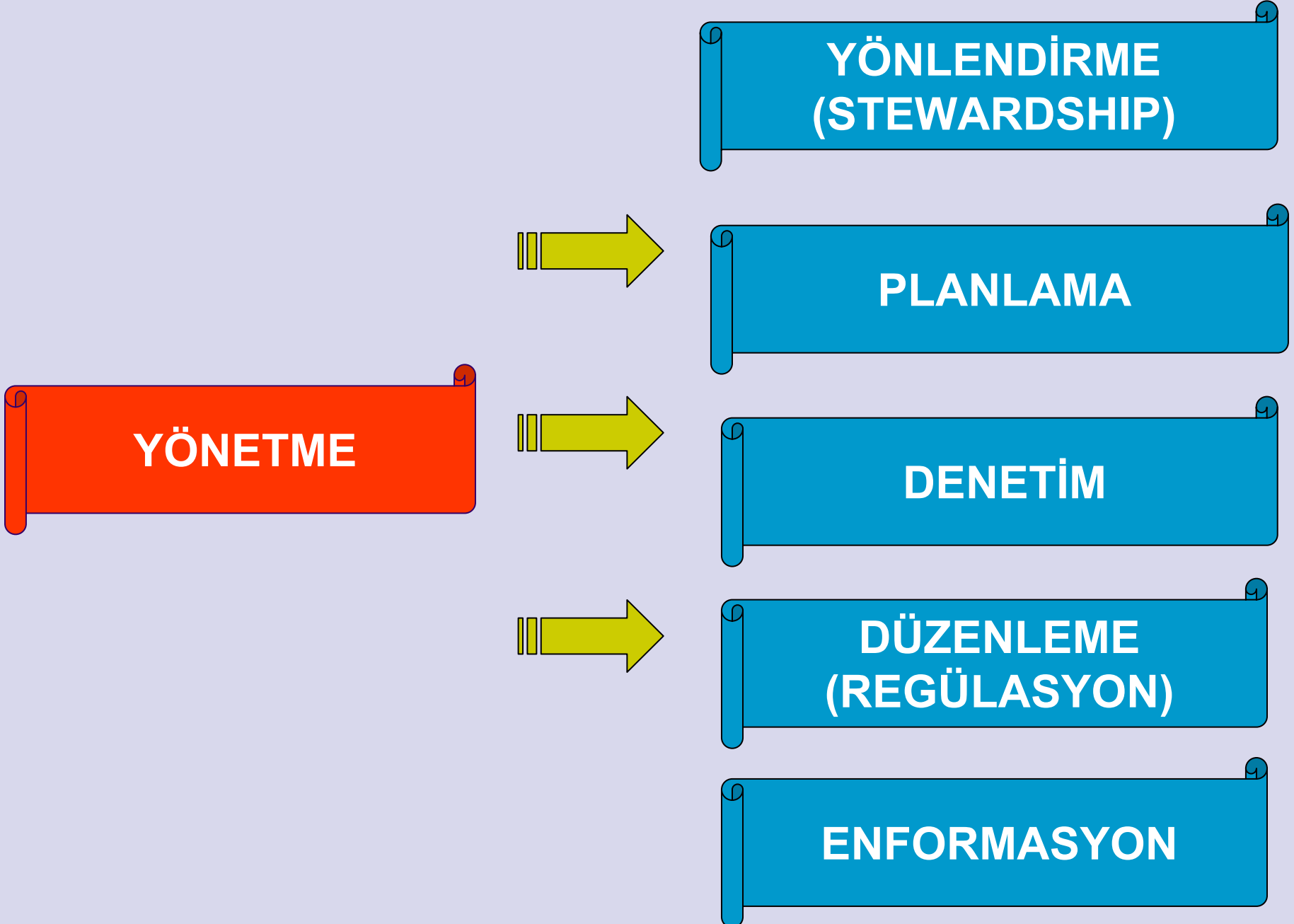
Düzenleme (regülasyon) fonksiyonu. Devletin sağlık piyasasında genel düzenleyici kurallar ve kurumlar oluşturması.

Hizmet sunum fonksiyonu. Devletin koruyucu sağlık hizmetleri sunumuna odaklanması; bunun dışında kalan sağlık hizmetlerinin mümkün olduğu ölçüde özel kesim tarafından sunulmasına olanak sağlanması ve bu yöndeki girişimlerin desteklenmesi.

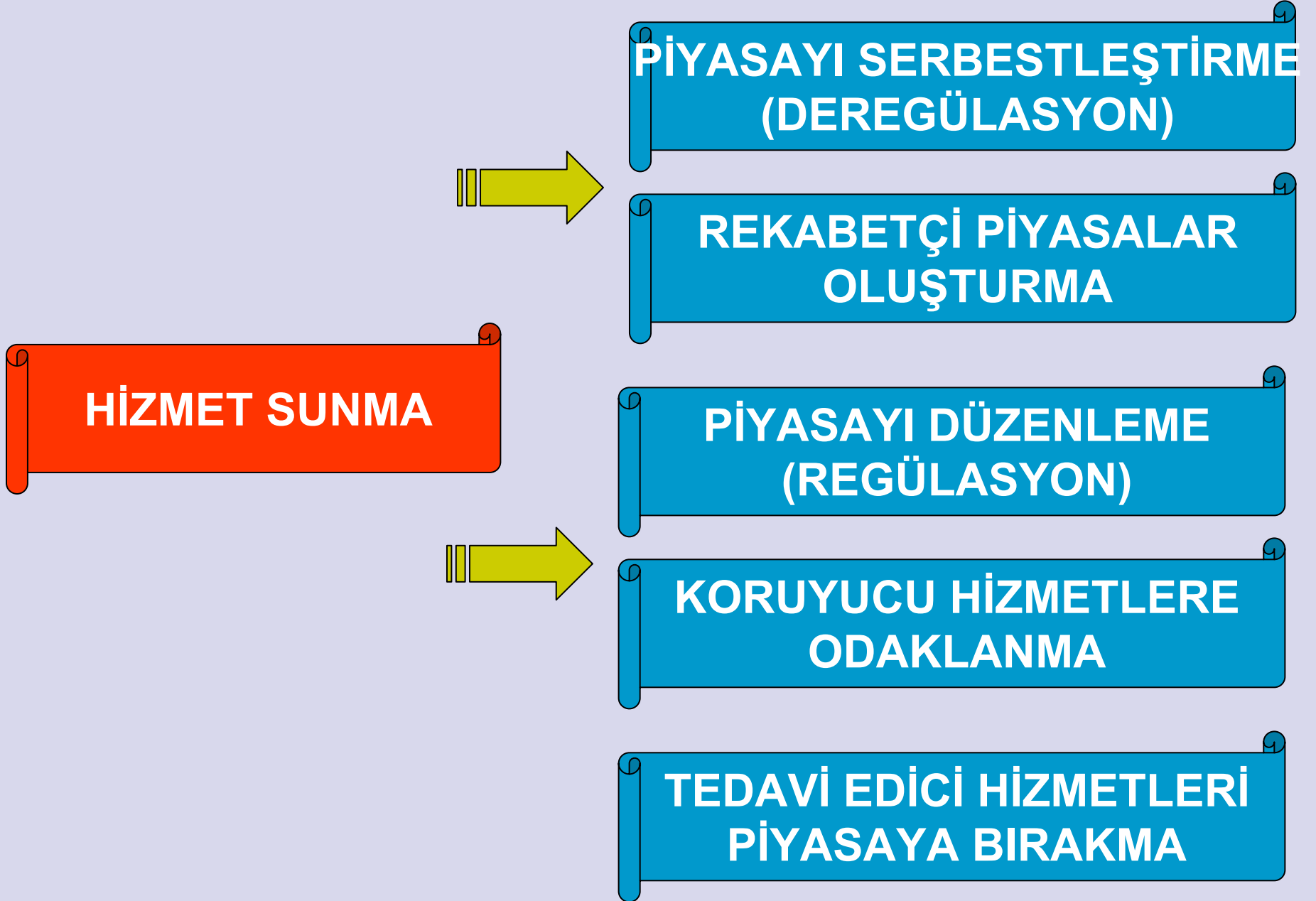
Finansman fonksiyonu. Koruyucu sağlık hizmetlerinin doğrudan genel bütçeden finanse edilmesi; bunun dışında tedavi edici sağlık hizmetlerinde gelir düzeyi düşük kesimlerin hizmeti özel kesimden talep edebilmeleri için desteklenmesi; özel sağlık kuruluşlarına doğrudan veya dolaylı finansman desteği sağlanması.

Enformasyon fonksiyonu. Devletin sağlık hizmetleri alanında halkı bilgilendirmesi; sağlık hizmetleri alanında bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak hizmetlerin daha etkin bir biçimde sunulması.

Sağlık Alanında Devletin Fonksiyonlarında Nasıl Bir Değişim Olmalı?

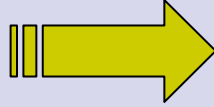

Sağlık Alanında Devletin Fonksiyonlarında Nasıl Bir Değişim Olmalı?

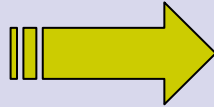

Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Devlet

FİNANSMAN

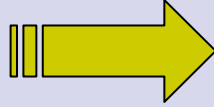
**TEMEL SAĞLIK
HİZMETLERİNİN DOĞRUDAN
DEVLET
TARAFINDAN
FİNANSMANI**

**TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK
HİZMETLERİNİN
FİNANSMANINA
DEVLETİN
DESTEK SAĞLAMASI**

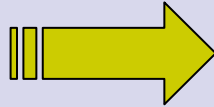
Tedavi Edici Sağlık Hizmetlerinin Finansmanına Devletin Katkısı

KUPON YÖNTEMİ

KAMUSAL FİNANSMAN

SÜBVANSİYON YÖNTEMİ

**ZORUNLU ÖZEL SAĞLIK
SİGORTASI MODELİ**

Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Devlet

Koruyucu sağlık hizmetleri bütünüyle piyasaya bırakılamayacağından bu hizmetlerin finansmanının devlet tarafından karşılanması zorunludur.

Bunun dışında kalan diğer sağlık hizmetlerinde gelir düzeyi düşük kesimlerin hizmete talepte bulunabilmeleri için devletin, hizmetin finansmanına kısmen veya tamamen katılması gerekmektedir.

Ljubljana Bildirgesi

“Sağlık sistemlerinin finansmanı, sağlık hizmetlerinin tüm vatandaşlara erişecek bir şekilde sunulmasına imkan vermelidir. Bu, herkesin gerekli olan sağlık hizmetlerine tüm nüfusu kapsayan bir şekilde ve hakkaniyet esnasında erişebilmesini gerektirir. Bu da, beraberinde sağlık kaynaklarının etkili kullanımını gerektirir. Dayanışmayı sağlamak için hükümetler sağlık hizmeti sistemlerinin finansmanının düzenlenmesinde önemli bir rol üstlenmelidir.

**SAĞLIK REFORMLARINA DAİR
LJUBLJANA BİLDİRGESİ**

**SAĞLIK HİZMET
SUNUMUNUN
YENİDEN
YAPILANDIRILMASI**

Sağlık Hizmetleri Sunumunda Devletin Rolü

Devletin TEMEL SAĞLIK hizmetlerinin sunumunda vazgeçilmez bir görev ve sorumluluğu bulunmaktadır.

Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi, temiz su sağlanması, çevre sağlığı vs. alanlar devletin sorumluluğundadır ve tamamen piyasaya bırakılamaz.

Öte yandan, etkin koruyucu sağlık hizmetleri sunumu için anne ve çocuk sağlığının korunması da devletin temel görevidir.

...Milenyum kalkınma hedefleri içerisinde sağlıkla ilgili belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için devletin koruyucu sağlık fonksiyonuna önem vermesi gerekmektedir.

Sağlık Hizmetleri Sunumunda Devletin Rolü

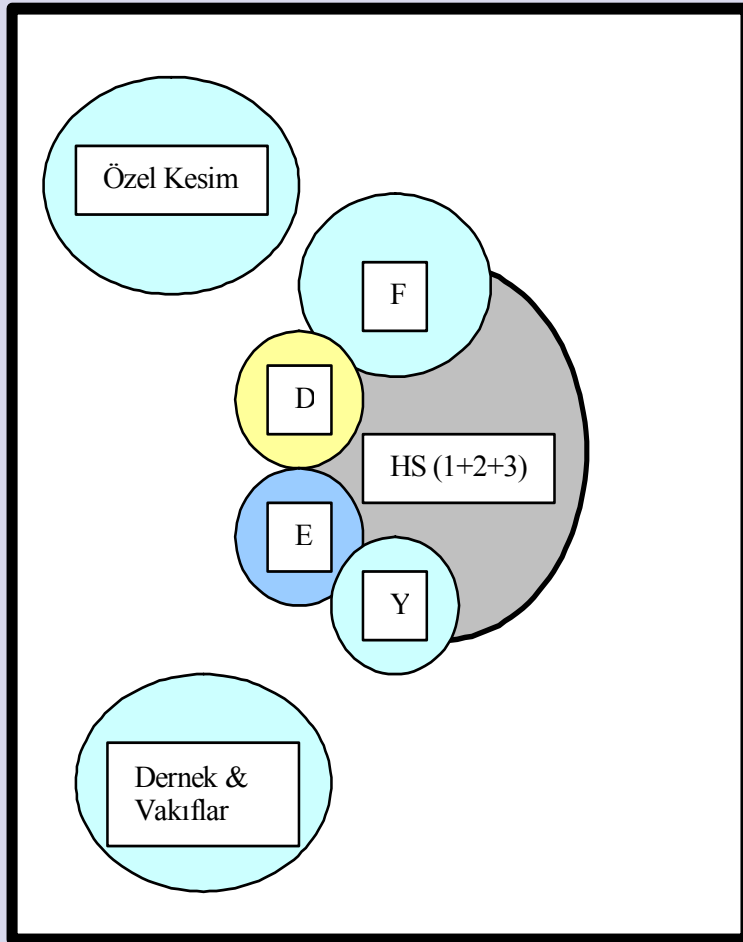
...sağlık reformunda temel hedef, devletin sağlık alanındaki geleneksel hizmet sunumu ağırlıklı fonksiyonundan vazgeçmek olmalıdır.

Yapılacak reformla birlikte devletin sadece koruyucu sağlık hizmetlerini üstlenmesi, bunun dışında tedavi edici sağlık hizmetlerinin sunumunda özel hizmet arzı yöntemlerine işlerlik kazandırması önem taşımaktadır..

Devlet bunun yerine halihazırda önemli ölçüde ihmal edilmiş bulunan yönlendirme, denetim, düzenleme, enformasyon vs. fonksiyonları üzerinde odaklanmalıdır.

Sağlık Hizmet Sunumunda Devletin Mevcut Rolü ve Fonksiyonları

Mevcut Durum

HS : Hizmet sunumu

HS (1+2+3) : Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinin sunumu

HS (1) : Birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunumu; Temel sağlık hizmetleri ile çevre ve halk sağlığı hizmetlerinin sunumu)

F : Finansman

D : Düzenleme Regülasyon

E : Enformasyon

Y : Yönlendirme

Sağlık Hizmet Sunumunda Devletin Rolü ve Fonksiyonlarında Hedeflenen Değişim

HS : Hizmet sunumu

HS (1+2+3) : Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinin sunumu

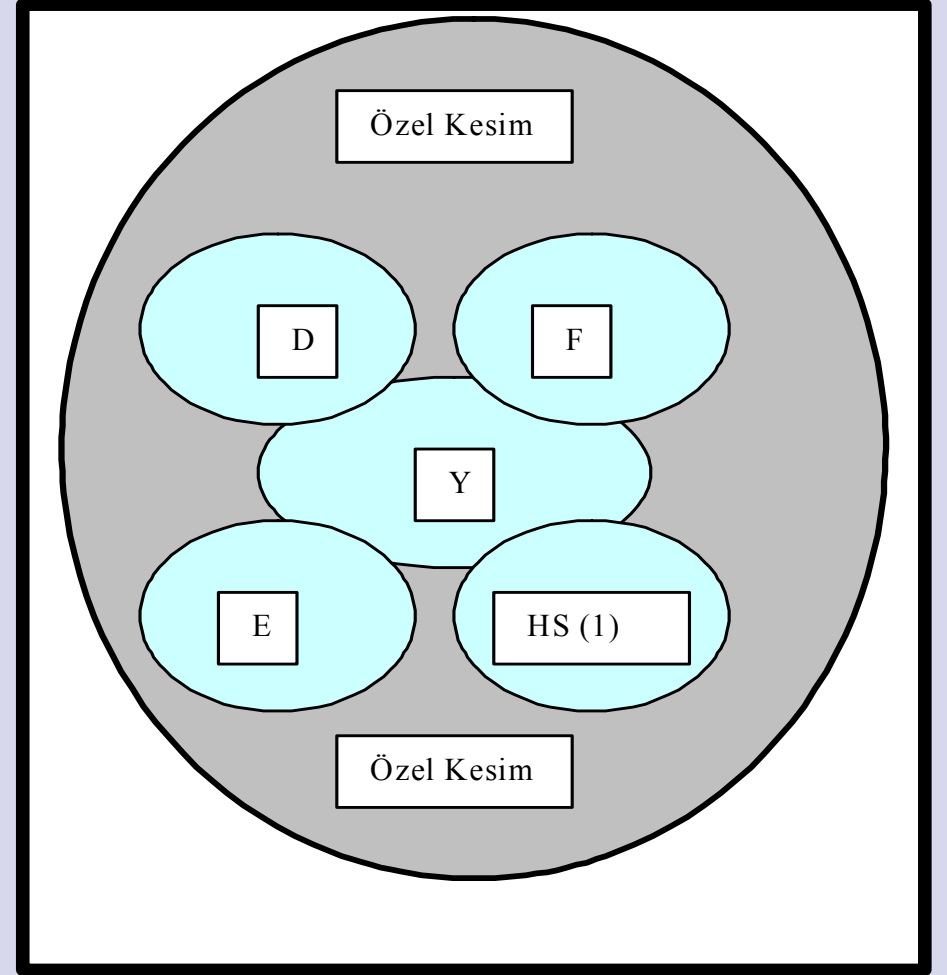
HS (1) : Birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunumu; Temel sağlık hizmetleri ile çevre ve halk sağlığı hizmetlerinin sunumu)

F : Finansman

D : Düzenleme Regülasyon

E : Enformasyon

Y : Yönlendirme

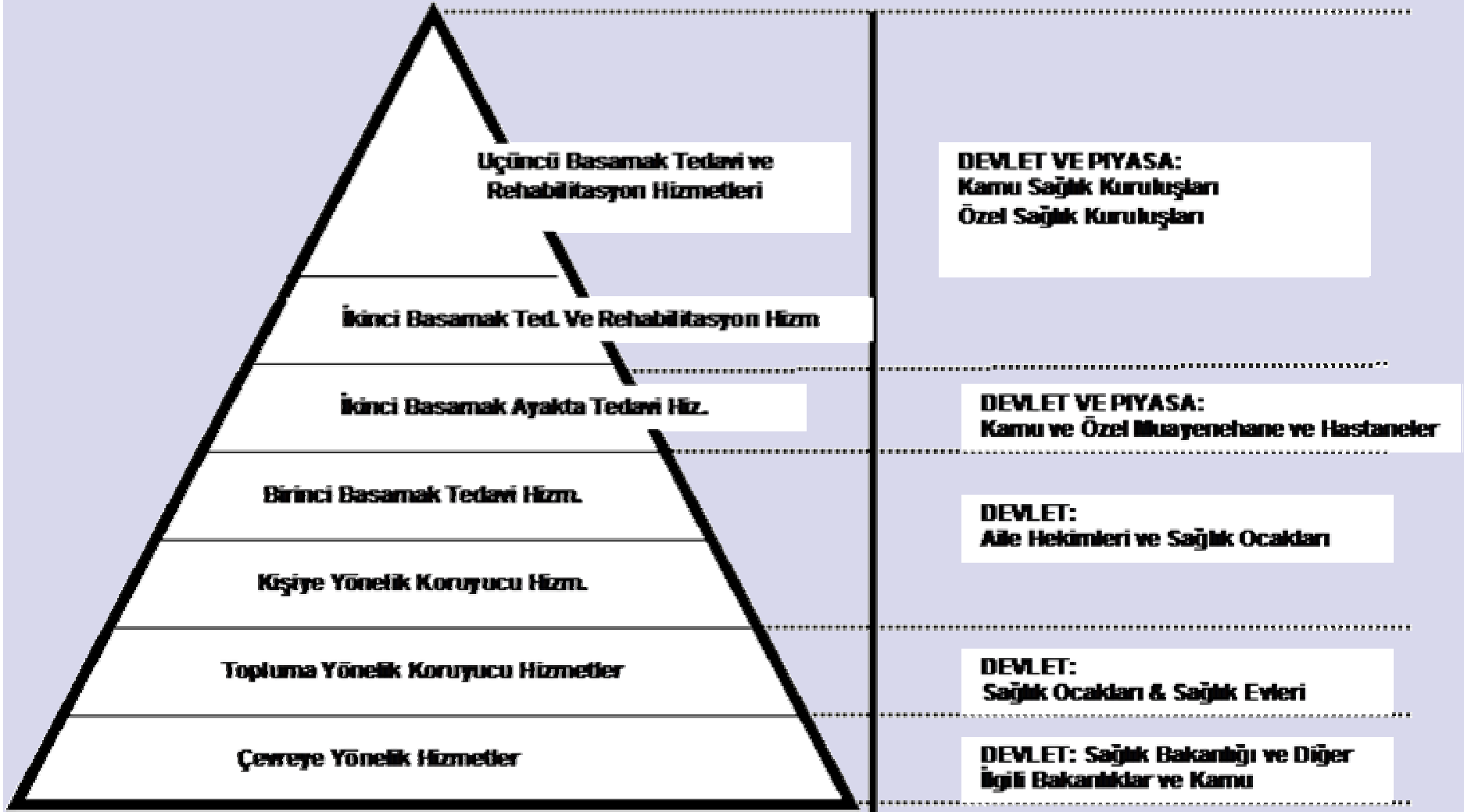
Sağlık Hizmet Sunumunda Devletin Rolü ve Fonksiyonlarında Hedeflenen Değişim

Devletin sağlık hizmetleri alanında çok temel bir rolü ve görevi bulunmaktadır: koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumu.

Bunun dışında kalan tedavi edici sağlık hizmetlerinde, hizmetler hem kamu hem de özel kesim tarafından sunulabilir. Dünyada yapılan sağlık reformlarına paralel olarak ülkemizde de devletin temel sağlık hizmetleri dışında kalan sağlık hizmetlerinin sunumunda özel hizmet sunum yöntemlerinden yararlanması önem taşımaktadır.

... çevrenin korunması, halk sağlığı ve birinci basamak sağlık hizmetleri (koruyucu sağlık hizmetleri) kamu kesiminin görev ve sorumluluğunda olmalıdır. Bu alanlarda özel sektör ve kar amacı gütmeyen özel kesim faaliyetleri de mutlaka desteklenmelidir. İkinci ve üçüncü basamak hizmetleri sunumu ise rekabete dayalı bir sistem içerisinde kamu ve özel sağlık kuruluşları tarafından arz edilebilir. Bu belirtilen alanlarda mümkün olduğu ölçüde hizmetlerin özel kesim tarafından sunulması sağlanmalı, özel kesim önündeki engeller kaldırılmalı, özel kesimi destekleyici tedbirler yürürlüğe konulmalıdır.

Sağlık Hizmetleri Sunumunda Devlet ve Piyasa

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Türkiye Sağlık Reformu Sağlıkta Mega Proje, Ankara: 1992. s. 6.

Sağlık Hizmetlerinde Alternatif Sunum ve Finansman Yöntemleri

Sağlık Hizmetlerinin Sunumu

Devlet

Piyasa

Sağlık Hizmetleri Finansmanı

Kamu

Özel

MERKEZİYETÇİ YÖNTEM

(Sağlık hizmetleri tamamen devlet bütçesinde finanse edilir ve merkezi yönetimin organizasyon ve yönetiminde devlet hastanelerinde sunulur.)

YERELLEŞTİRME YÖNTEMİ

(Sağlık hizmetleri tamamen devlet bütçesinde finanse edilir ve yerel yönetim kuruluşlarının organizasyon ve yönetiminde hizmet arz edilir.)

1

-İHALE YÖNTEMİ

(Devletin özel kesimden sağlık hizmetleri için gerekli tıbbi cihaz satın alımı vs.)

-HAVALE (SEVK) YÖNTEMİ

(Örneğin, hastaların tedavi için özel hastanelere sevk edilmesi ve harcamalarının devlet tarafından karşılanması)

-KUPON YÖNTEMİ

(Örneğin, düşük gelirli kesimlere sağlık kuponu verilmesi ..)

-SÜBVANSİYON YÖNTEMİ

(Hizmet arz eden özel sağlık kuruluşlarına devlet bütçesinde destek sağlanması)

2

3

- Kişi cebinden (ilave) para ödeyerek kamu hastanelerinde daha iyi koşullarda ve ayrıcalıklı özel sağlık hizmeti satın alabilir,

(Örneğin, devlet hastanelerinde ilave bedel ödeyerek özel odalarda kalınması)

4

PIYASA YÖNTEMİ

-Kişi cebinden para ödeyerek özel hastanelerden yararlanabilir,

-Kişi özel sigortaya kayıtlı olur; özel hastane harcamaları özel sigorta tarafından karşılanır.)

Sağlık Hizmetlerinin Alternatif Sunum ve Finansman Yöntemleri

1 numaralı alanda sağlık hizmetleri tamamen genel bütçeden finanse edilmekte ve kamu sağlık kuruluşları tarafından sunulmaktadır. Bu alanda başlıca iki yöntemden söz edilebilir. İlk yöntemde sağlık hizmetleri merkezi sağlık örgütü tarafından yönetilir ve sunulur. İkinci yöntemde ise hizmetlerin sunumu yerel yönetimlere devredilir.

2 numaralı alanda ise sağlık hizmetleri devlet bütçesinden finanse edilmekle birlikte hizmetlerin arzı özel kesim tarafından gerçekleştirilmektedir. Özel hizmet sunumunda başlıca; ihale, havale, kupon ve sübvansiyon yöntemlerinden yararlanılabilir.

3 numaralı alanda ise sağlık hizmetleri devlet tarafından sunulmakta, bireyler bu mal ve hizmetleri kendi özel bütçelerinden yapacakları harcamalarla sağlamaktadırlar.

4 numaralı alanda ise hizmetin finansmanı ve sunumu tamamen özelleştirilmiş durumdadır. Bu durumda devletin sağlık alanında bir rolü ve fonksiyonu bulunmamaktadır.

Sağlık Hizmetlerinde Alternatif Sunum ve Finansman Yöntemleri

		Hizmet Sunumu	
		Kamu	Özel
Finansman	Kamu	Kamusal finansman/ kamusal hizmet sunumu	Kamusal finansman/ özel hizmet sunumu
	Özel	Özel finansman/ kamusal hizmet sunumu	Özel finansman/ özel hizmet sunumu

Dünyadaki Gelişmeler

Dünyada sağlık reformları alanında yapılan gelişmeler incelendiğinde merkeziyetçilikten tamamen uzaklaşıldığı, hizmetlerin yerelleştirildiği, ayrıca hizmet sunumunda özelleştirme ve serbestleştirme gibi yöntemlere ağırlık verildiği görülmektedir.

“Tüm hükümetler ... temel sağlığı başlatmak ve yürütmek ve bu konuda ulusal politika, strateji ve çalışma planları oluşturmakla yükümlüdürler.”

**Birleşmiş Milletler
Alma Ata Deklarasyonu
Temel Sağlık Hizmetleri Uluslararası
Konferansı....1978
Madde 6**

ALMA ATA DEKLARASYONU VE MİNİMAL SAĞLIK SUNUMU

Alma- Ata Bildirgesinde “En Az Bakım” (Minimal Care) şu hizmetleri kapsamaktadır:

- 1 Halkın sağlık eğitimi,
- 2 Beslenme durumunun geliştirilmesi,
- 3 Temiz su sağlanması ve sanitasyon,
- 4 Ana çocuk sağlığı ve aile plânlaması,
- 5 Başlıca bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklama,
- 6 Endemik hastalıkların kontrolü,
- 7 Sık görülen hastalıklar ve yaralanmaların uygun tedavisi,
- 8 Temel ilaçların sağlanması.

Klasik halk sağlığı fonksiyonlarının bütünüyle özel kesime devredilmesi uygun olmadığından bu tür sağlık hizmetleri bütçeden finanse edilmeli ve devletin doğrudan sorumluluğunda olmalıdır.

HALK SAĞLIĞI PROGRAMLARI

Klasik kamu sağlığı görevleri Őunları içermektedir:

- Anlamalı epidemiyolojik kanıtlara dayalı sağlık durum izleme ve analizi
- Hastalık takibi ve kontrolü
- Hava ve su kirliliğini ve iŐ sağlığını içeren sağlığa zararlı çevresel faktörlerin belirlenmesi ve düzenlenmesi
- Sağlıklı yaşam tarzlarının teşviki
- Sağlığa olan riskleri azaltmak için ilgili sektörlerdeki kamu politikalarını etkilemek, örneğin, trafik kazalarının azaltılması

**TÜRKİYE'DE SAĞLIK
BAKANLIĞI'NIN
ROLÜNÜN VE
FONKSİYONLARININ
YENİDEN TANIMLANMASI**

Sağlık Bakanlığı'nın Yönlendirme Fonksiyonu

Sağlık Bakanlığı'nın en önemli fonksiyonlarından birisi yönetmek değil, önderlik (stewardship) olmalıdır.

Sağlık Bakanlığı, sağlık hizmetleri alanında genel politikalar geliştiren ve standartlar koyan bir organizasyona dönüştürülmelidir. Bakanlık, ülkemizde kamu ve özel kurum ve kuruluşların sağlığa ayırdığı kaynakların etkili, verimli ve hakkaniyete uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere yönlendirmeler yapmalıdır.

Sağlık Bakanlığı'nın Planlama Fonksiyonu

Sağlık Bakanlığı, planlama yapan stratejik bir organizasyon yapısına d6n6şt6r6lmelidir.

Sağlık Bakanlığı'nın Denetim Fonksiyonu

Sağlık Bakanlığı sağlık hizmetlerini sunan t6m kamu kurum ve kuurluşları yanısıra 6zel kuruluşlarını denetleme fonksiyonuna sahip olmalıdır.

Sağlık Bakanlığı'nın Düzenleme Fonksiyonu

Sağlık Bakanlığı'nın önemli görevlerinden birisi de piyasaları düzenleme fonksiyonudur.

Bakanlık, her türlü sağlık hizmetinin sunumu ve her tip ürünün güvenliği ve etkililiği için standartlar tanımlamak ve bunları yürütmek konularında sorumlu olmalıdır. Bu görev hizmet sunucuların, sağlık çalışanlarının ve onların eğitimlerinin akreditasyonunu içermelidir.

Sağlık Bakanlığı'nın düzenleme (regülasyon) fonksiyonunu etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için de başlıca şu kurumlar oluşturulmalıdır:

- Ulusal İlaç Kurumu.
- Tıbbi Cihaz Kurumu.

Sağlık Bakanlığı'nın Finansman Fonksiyonu

Sağlık Bakanlığı, başta koruyucu sağlık hizmetlerini finanse etmek durumundadır. Koruyucu sağlık hizmetleri bütünüyle piyasaya bırakılamayacağından bu hizmetlerin finansmanının Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanması zorunludur. Bunun dışında kalan diğer sağlık hizmetlerinde gelir düzeyi düşük kesimlerin hizmete talepte bulunabilmeleri için Sağlık Bakanlığı'nın hizmetin finansmanına kısmen veya tamamen katılması gerekmektedir.

Sağlık Bakanlığı'nın Enformasyon Fonksiyonu

Sağlık hizmetlerinin en önemli özelliklerinden birisi « eksik enformasyon » olgusudur. Hizmeti sunan hekim ile hizmetten yararlanan hasta arasında asimetrik enformasyon sözkonusudur. Ayrıca, ahlaki riziko (moral hazard) sağlık alanında piyasanın yetersiz ve aksak işleyebileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle sağlık hizmetlerinde devletin enformasyon sunma fonksiyonu önem taşımaktadır.

Sağlık Bakanlığı'nın yukarıdaki fonksiyonlara ilave olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinden geniş biçimde yararlanması ve "e-sağlık" projesini en verimli ve etkin biçimde yürürlüğe koyması gerekmektedir.